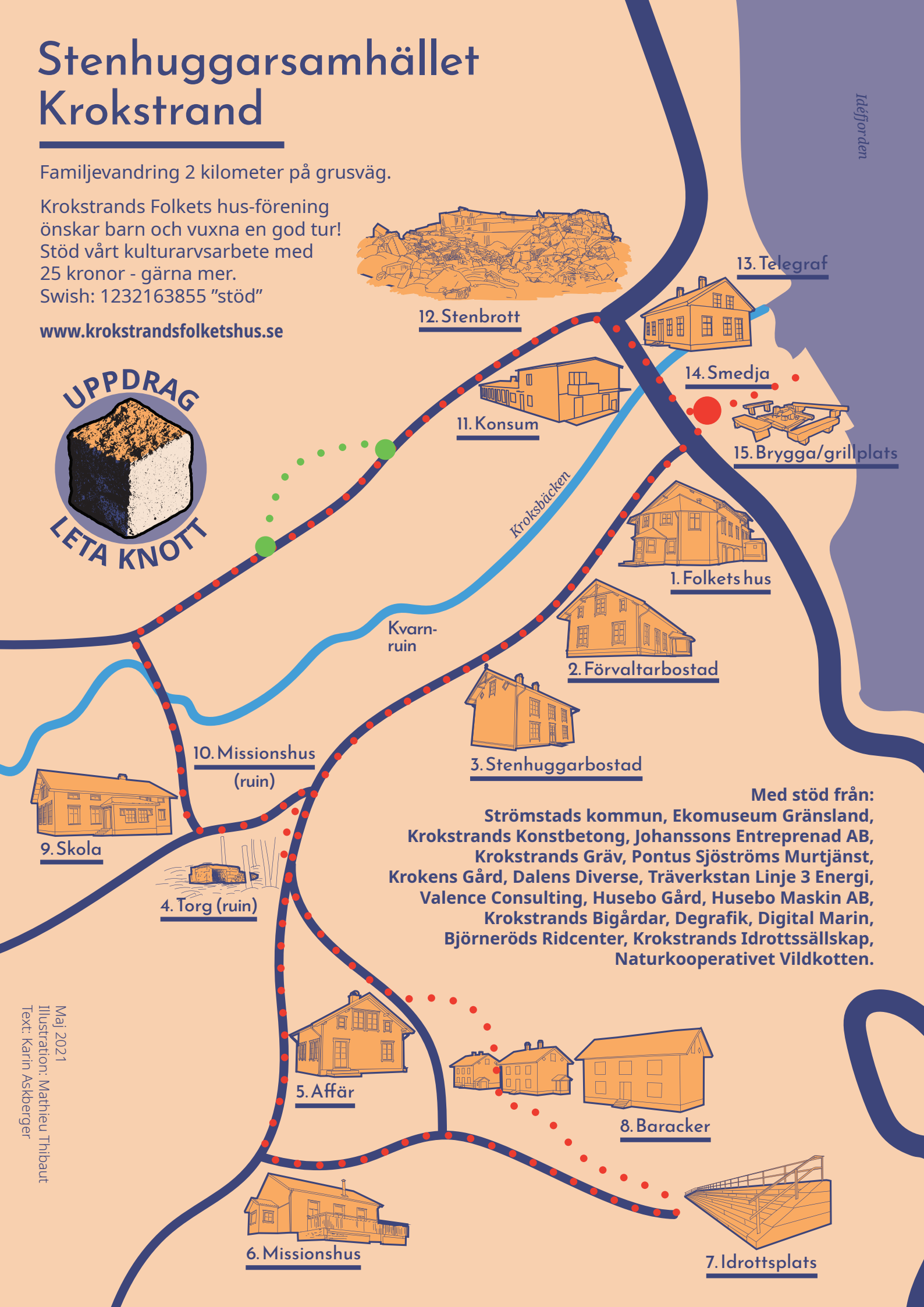

Stenhuggarsamhället Krokstrand

Familjevandring 2 kilometer på grusväg.

Krokstrands Folkets hus-förening
önskar barn och vuxna en god tur!
Stöd vårt kulturarvsarbete med
25 kronor - gärna mer.
Swish: 1232163855 "stöd"

www.krokstrandsfolkethus.se

Med stöd från:
Strömstads kommun, Ekomuseum Gränsland,
Krokstrands Konstbetong, Johanssons Entreprenad AB,
Krokstrands Gräv, Pontus Sjöströms Murtjänst,
Krokens Gård, Dalens Diverse, Träverkstan Linje 3 Energi,
Valence Consulting, Husebo Gård, Husebo Maskin AB,
Krokstrands Bigårdar, Degrafik, Digital Marin,
Björneröds Ridcenter, Krokstrands Idrottssällskap,
Naturkooperativet Vildkotten.

Stenindustrin dominerade Krokstrand mellan 1870 och 1970. Samhället var organiserat i "Björneröds och Krokens municipalsamhälle". Björneröd ligger på norra sidan om Kroksbäcken och Kroken på den södra. Uppåt 1 500 personer levde här. Förhärskande produkter var storgatsten och smågatsten (KNOTT).

1. Folkets hus

Bohusläns äldsta Folkets hus. 1902 högg Krokstrands stenhuggare grunden. De satsade ett dagsverke var för att få ett hus där de kunde tala ostört och fritt. Byggnaden fick en stor och en liten sal samt vaktmästarbostad på vinden. Senare inreddes källaren till café med folkbibliotek, sjukkasse och utdelning av nödhjälp.

2. Förvaltarbostad

Varannan lördag hämtades lönekuvertet här på förvaltarens kontor. Många fruar ville hinna före sina män och ta hand om kuvertet innan allt var förlorat på pokerspel. En dag frågade fröken varför Sven inte hade varit i skolan. Han svarade: "Mamma skulle till förvaltaren och hämta pappas lön, så hon måste ha skorna!"

3. Stenhuggarbostad

Sattes upp av det norska stenbolaget N S Beer omkring 1890. Beer hade flera hundra stenhuggare på denna sida om bäcken. För några år sedan hittades en trasdocka på vinden. Den påminner oss om de stora barnaskarorna, tolv barn var inte ovanligt. Det var många munnar en stenhuggare skulle mätta på sitt huggande i berget.

4. Torg

Här låg Krokstrands stora handelscentrum med bageri, grönsakshandel och slakterier. Krokstrand var municipalsamhälle med eget styre, nästan som en köping, och åtnjöt status. "Det var så fint i Krokstrand att tanterna tog på sig hatt när de skulle till torget", berättar en dam i Flöghult.

5. Affär

I hörnet låg en liten speceriaffär, Carolussons livs. Man gick in där balkongdörren är nu. "Där satt kärringarna på mjölsäckarna till vänster och väntade på sin tur", har en stenhuggare berättat. "Vad dom hade på sig kunde man ju inte veta." Han tänkte nog att tanterna satt med baken på maten och hur smakar det?

6. Missionshus

Söndagsskolan drog till sig bygdens barn ungefär som fritidsgårdar gör nu för tiden. "Vi skulle hålla varandra i hand och sjunga: Hand i hand vi gå. Hand i hand vi stå", berättar Boinge som senare köpte huset. "Men jag ville inte stå stilla." En gång la Boinge tigerskott i nyckelhålet under mässan. Det sa PANG. Då blev det fart!

7. Idrottsplats

Under 1930-talet gjorde staten stödbeställningar för att hålla arbetslösa stenhuggare sysselsatta. Stenläktaren är ett monument från den tiden. Den byggdes som nödhjälpsarbete och är dimensionerad för en stående publik på 500 personer. Storhetsvansinne, tyckte Flöghultsborna som fortsatte sitta på berget.

8. Baracker

N S Beers baracker stod övergivna på 1970-talet. Tre unga familjer från Stockholm såg en annons och slog till: "Hundra tusen för rubbet. Det verkade lovande ända tills en arkitekt

bjöd över och ville göra stugby." Då röt en äldre stenhuggare åt Beer: "Säljer du inte brackera till ungdomane kan du hogge din sten sjöl."

9. Skola

Skola för mellanstadiet. Klassrum till vänster. Lärarbostad till höger. Gymnastiksal på vinden. "Läraren var sträng. Varje morgon började med: `ta upp räkneböckerna` och så gick han in till sin fru. Vi räknade fram till lunch. Någon som var tuff gick sen in till honom och frågade om vi kunde få spela brännboll. Var han trött så gick det bra."

10. Missionshus

Ruin efter Svenska Fosterlandsstiftelsens missionshus. Här konfirmerades man innan Krokstrands kyrka var klar 1931. En stenhuggare har berättat att prästen skällde över stenhuggarna för att de var socialister. Folkets hus, det var syndens näste, varnade han. Stenhuggaren: "Man har fått en kristen uppfostran ändå."

11. Konsum

Funkisbygge från 1938, ritat av Konsums egen arkitekt Dag Ribbing. Hygieniskt uppdelat i mjölkavdelning, speceri, charkuteri, fisk och manufaktur. Under 1960-talets inflyttning av portugiser, 90 personer, utökades sortimentet med olivolja, sardiner och starka kryddor. Portugisiskorna bar varorna i korg på huvudet.

12. Stenbrott

Stenindustrin hade sina karaktäristiska ljud. Klinkande släggor ekade i fjällen. Hästtransporter gnisslade och ångbåtar visslade på fjorden. "Varsko här!" ropade gubbarna i fjället när stubintråden tänts på. Överallt susade det från rören som låg mellan stenbrotten. Det var tryckluft som drev bormmaskinerna.

13. Telegraf

Den första telefonlinjen drogs över fjorden för stenindustrins behov. N S Beer, som var patron på bägge sidor, ägde huset och hade ett övernattningsrum till vänster. Till höger fanns en lucka till själva telegrafan. Där kopplade fröken Hansson samtal medan hennes älskade vita spets, Ribbja, låg och sov på staplade telefonkataloger.

14. Smedja

Vad vore ett stenhuggeri utan skarpa verktyg? Stenhuggarna fick från början hålla sig med egna verktyg. Efter arbetsdagen lämnades mejslar och putshammare till smeden som fick hålla ässjan igång tills de var vassade och klara till nästa morgon. Putsmejslar, ritsmejslar och pikmejslar var verktyg som ofta krävde vassning.

15. Brygga/grillplats

Här på bryggan lagrades stenen innan den skeppades ut i världen. För några år sedan reste "krankramarna" den gamla stenkranen. Lastarmen var förr 20 meter lång. När kranföraren gick hem på kvällen stod barnen och väntade på sin tur. Då vred han armen ut över vattnet. Krokstrands barn hade världens bästa hopptorn.